

דבר העורך

14 שבועות!!!

פעמון זהב ענק תלוי על וו עצום. בימים אלו מצחצחים אותו, מנקים אותו, משמנים את ציריו ומנענעים קלות את ענבלו האדיר, כדי לוודא ולבדוק, כי ביום פקודה, בבוא היום הגדול, קולו יישמע מקצה העולם ועד קצהו.

פעמון הדף היומי מכה בעוצמה בכל קהילות היהודים שברחבי תבל, אחת לשבע וחצי שנים, מיני שנת תרפ"ג, עת החל הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל מלובלין להניע את גלגלי הדף היומי. אחת לשבע וחצי שנים, כל לומדי הדף היומי מתכנסים באחוזה ובחדוה, והדים של חיבה ואהבה, של קירוב הלבבות, יוצאים מקירות לבם אל אחיהם היהודים אשר עדיין לא הצטרפו ללימוד הדף היומי: אחוז בחוט החיים, טלו גם אתם חלק בקבוצה השותפה הגדולה ביותר ברחבי העולם.

יהודי יקר, עד למאד.

בעוד ארבעה עשר שבועות, עשרות אלפי יהודים הולמדים דף היומי, יטלטלו נרגשות את פעמון הדף היומי, ולקול הענוג ינהרו עוד המוני יהודים אל בתי המדרשות ואל בתי הכנסיות, כדי להצטרף לשיעורי הדף היומי. עתה, עדיין נתונה לך ההזדמנות להצטרף ללומדי הדף היומי, ללמוד עוד מסכת אחת או שתיים, ולזכות לכך שקולך יישמע עמם ברמה בעת סיום הש"ס בכ"ה באדר, ובכך תיטול חלק בשכר הרב הטמון ללומדי התורה ולמאהיבי התורה על הציבור.

טלפן עכשיו למוקד הדף היומי: 03-6164725
לביור שיעור הדף היומי הקרוב לאיזור מגורייך.

ומכאן, לביקור מרגש בסיום נרגש.

דף יא/א וכי יש לך דבר שנעשת מצוותו ומועלים בו

קבורת מת אחד פעמיים

כידוע, שני דינים נאמרו במת, מצוות קבורה ואיסור הנאה. מצווה מן התורה לקבורו, שנאמר (דברים כא/כג) "קבור תקברנו ביום ההוא" (עיי' רמב"ם הל' אבל פרק י"ב הל' א'), וכמו כן הוא אסור בהנאה (י"טור"י ו"שולחן ערוך" יו"ד סי' שמ"ט סעי' א'). מה דינו של מת שכבר נקבר, האם איסור ההנאה נותר בעינו?

שורש הנידון נעוץ בכלל בדיני מעילה המבואר בגמרתנו.

קדושה הפוקעת עם תום השימוש בחפץ: בסוגייתנו מבואר, כי חפץ של הקדש אסור בהנאה, ברם, לאחר שהתקיימה מצוותו, קדושתו פוקעת והמשתמש בו לצורכי חולין אינו עובר על איסור מן התורה. בעלי התוספות (תמורה לג/ב) כותבים, כי לאור כלל זה ניתן להבין את דברי הגמרא (שם) שלמדנו לא מכבר, כי חפצי איסורי הנאה, שדינם בשריפה, מותרים בהנאה לאחר שנשרפו והפכו לאפר, ואילו חפצי איסורי הנאה שדינם להקבר - כדי שלא ייכשלו בהם - אינם מותרים בהנאה גם אם הם נשרפו והפכו לאפר. דין זה מובן מאד, כותבים בעלי התוספות, לאור גמרתנו האומרת, כי כאשר התקיימה מצוות החפץ פוקע ממנו איסור ההנאה, לפיכך, אלו שדינם להשרף ונשרפו, מצוותם התקיימה, אך אלו שדינם להקבר כדי שלא ייכשלו בהם, לא התקיימה בהם כל מצווה כאשר הם נשרפו שהרי אין מצווה לשורפם.

הבה ניתן את דעתנו על ההבחנה הבאה.

לדעת הרמב"ם (הל' צרעת פרק י"א הל' א') מצווה מן התורה לקבור את הציפור השחוטה שהמצורע מביא לטהרתו בבית המקדש. קבורה זו שונה בתכלית מדין קבורת חפצים האסורים בהנאה, שהם נקברים כדי להסתירם לבל ייכשלו בהם, ואילו ציפור זו נקברת מפני שזה דינה, זו היא מצוותה, בכך מתקיימת תכליתה. לכאורה, דינה של ציפור זה צריך להיות זהה לדין חפץ אסור בהנאה שדינו בשריפה - מה זה מותר לאחר שנתקיימה בו מצוותו, גם הציפור מותרת בהנאה לאחר שמצוותה התקיימה. האומנם?

מתי מסתיימת מצוות קבורת המת? לפני שנים רבות הופץ בלונדון שבאנגליה קובץ תורני בשם "קול התורה" ובו רשימות בהלכה מאת תלמידי חכמים שארית הפליטה. על תלמידי החכמים נמנה הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א, אשר כתב מערכה בנידונינו והוא מעלה טענה יפה עד למאד. מצוות הקבורה שניתנו בתורה -קבורת מת, קבורת עוף המצורע- אינן מסתיימות עם הטמנת המת בקרקע, מאחר שכל מטרותן היא שהמת יהיה קבור באדמה. הא למה הדבר דומה, לאדם המצפין יהלום בכספת, הכל מבינים כי הכנסת היהלום לכספת בלבד אינה מועילה במאום, אלא אם כן היהלום נשאר בתוך הכספת. כמו כן, מצוות הקבורה היא שמקום הקבורה יהיה מקום הנקבר, וממילא, כאשר מאן דהוא יבקש ליהנות מן העוף הקבור מפני שמצוותו הסתיימה, שנקבר כבר, הוא אינו צודק, שכן, כל העת מתקיימת בו המצווה שהוא קבור, ומצווה זו לא תסתיים לעולם.

איסור ההנאה והקבורה אינם כרוכים זה בזה: על נידון תורני עמוק זה עמלו תלמידי חכמים רבים (עיי' שו"ת "שרידי אש" ח"א סי' מ"ב), ואנו נציין מסקנה מעניינת ומאליפה העולה מדבריו של ה"נודע ביהודה" זצ"ל הדן לגבי איסור הנאה מעצמות מת שהתפוררו והפכו לעפר (שו"ת מהדו"ק סי' צ'). לדעתו, הנידון לגבי איסור הנאה במת שנקבר והוצא מקברו הוא

לעילוי נשמת

הר"ר **נח ליפמן הכהן אורנבוכ** ז"ל
ב"ר עמנואל ז"ל נלב"ע כ"ב טבת תשל"ו

ומרת **גניה אורנבוכ** ע"ה
ב"ר דוד חרש ז"ל נלב"ע ח' כסלו תש"ן

ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י ידידיו חתנם ובתם הר"ר **שמואל אורנבוכ** וזוג מרת **אסתר** שיחיו בני ברק

לעילוי נשמת

הר"ר **שמואל צבי הרמן** זצ"ל
ב"ר משה זצ"ל

מח"ס אי"י ובעיותיה באורם של חז"ל
נלב"ע י"ב כסלו תשנ"א

ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י ידידיו משפחות:
הרמן-ניו יורק, וינר-פ"ת, וידבסקי-פ"ת, וברנרצל-ניו יורק

לעילוי נשמת

הר"ר **משה לויט** ז"ל
ב"ר קלמן הלוי ז"ל נלב"ע ז' כסלו תשכ"ד

ומרת **אסיה לויט** ע"ה
ב"ר אפרים ז"ל נלב"ע ט"ו ניסן תשס"ב

ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

זה בית סוהר. לא עליכם.
בית הסוהר דקל.

דף יא/א דישון המזבח הפנימי והמנורה

מצוות דישון המנורה

בכל יום הדליקו פתילות עם שמן זית וזך כתית למאור בשבעת הקנים אשר במנורת בית המקדש. טרם הדלקת הנרות כהן היה מפנה את האפר שהצטבר בקנים מבעירת הפתילות הקודמות, ובגמרתו נאמרו ארבע מילים בנוגע לכך: "מנורה מנלן - דשן הדשן", היינו: ניתן היה לכתוב בפסוק 'דשן', האות "הא" המיותרת, 'הדשן', התוספה כדי ללמדנו על דישון המנורה.

לדעת חלק מן הראשונים, דרשה זו מתייחסת למצוות דישון המנורה. אך בעלי התוספות (ד"ה 'בשלמא מזבח החיצון') תמהים, לשם מה יש צורך ללמוד זאת מדרשות ומיתוריות, מקרא מלא הוא (שמות לז) "בהיטיבו את הנרות" - יש להטיב את הנרות, לפנות את הדשן [עיי' בתוספות כיצד הם מפרשים את הדרשה].

הגרי"ז סולובייצ'יק זצ"ל (יחידי מרן רי"ז הלוי, ה' תמידין ומספיק) מיישב קושיה עצומה זו באופן נפלא.

דישון המנורה כדי לנקותה: מן הפסוק "בהיטיבו את הנרות" אנו למדים, כי יש מצווה לנקות את המנורה ולהכינה לקראת הדלקת הנרות הבאה. הבה נעיין קמעא במהות המצווה. האם מצוות דישון המנורה היא ליטול את הדשן מן המנורה, או שהמצווה היא לנקות את המנורה. כאשר אדם מנגב אבק מעל חפץ, איש לא יגדיר כי מטרתו היא הספת האבק בסמרטוט, מפני שהכל מבינים שמטרת פעולתו היא ניקוי החפץ. משכך, גם פינוי הדשן מעם המזבח אינו אלא פעולת ניקוי המתמקדת במנורה ולא פעולה שעיקר מטרתה בהזזת הדשן ממקום אחד למשנהו.

מעתה, כהן אשר ישתמש בדשן שבמנורה, אינו עובר על כל איסור, שהרי כלל יסוד למדנו בגמרא בדיני מעילה - חפץ הקדש שמילא את ייעודו אינו נושא עליו איסור מעילה והנהנה ממנו בשימוש חולין אינו מועל בהקדש, ופתילות אלו הרי מילאו את ייעודן טרם הפכו לדשן.

דישון המנורה כדי להעביר את הדשן אל המזבח: אכן כן, כל זאת לפני דרשת התורה "דשן הדשן". ברם, דרשה זו מלמדנו, כי מלבד מטרת ניקוי המנורה, קיימת מטרה קדושה בעצם פינוי הדשן מן המנורה אל המזבח, ועבודה זו היא חלק מן העבודות הקדושות של בית המקדש. כשם שיש לחלל בחליל, לאפות לחם הפנים ולזרוק את דם הקרבנות על המזבח, כך יש להוביל את דשן המנורה אל המזבח. משכך, הנהנה מן הדשן בטרם ניטל זה מן המנורה אל המזבח - מעל בהקדש, שיעודו של הדשן עדיין לא הושלם, להינטל אל המזבח. [לכן סוגייתנו הבאה לבאר את הסיבה לכך שדווקא לאחר הדישון אין מעילה, הביאה את הפסוק שהמצווה היא בדשן עצמו].

הבנה זו מיישבת כפילות, לכאורה, בדברי הרמב"ם.

הרמב"ם (הל' ביאת מקדש פ"ט הל' ב') כותב, כי זר שהטיב את הנרות במנורת בית המקדש והכינים להדלקה, אינו חייב מיתה כפי שמתחייב זר העובד אחת מעבודות המקדש, משום שזו "עבודה שיש אחריה עבודה", שהנרות עדיין לא הודלקו, וזר חייב מיתה אך ורק על ביצוע עבודה שאין צורך להוסיף אחריה מאום. והנה, מספר הלכות לאחר מכן (הל' ח') הוא מוסיף ומנמק בטעם שונה לחלוטין, שזר אינו חייב מיתה אלא על 'עבודת מתנה' ולא על 'עבודת סילוק', היינו: הזורק את הדם נותן את הדם על המזבח, אך המדשן נוטל את הדשן, ואין חייבים מיתה אלא על עבודות נתינה. על מה ולמה ראה הרמב"ם צורך לנמק בכפילים את פטורו של זר שדישן את המנורה.

לאור האמור הדברים מתבארים יפה. אם נבקש להמית את הזר בשל עבודת הניקוי שביצע במנורה, נפטור אותו ממנה מפני שהדישון הוא "עבודה שיש אחריה עבודה", שהדלקת הנרות הבאים היא סיום עבודת הכנת המנורה. ואם נבקש להמיתו מפני עבודת הקודש, נטילת הדשן מן המנורה אל המזבח, אשר אינה כרוכה וקשורה לניקוי, אלא הפעולה עצמה מהווה עבודה, הרי לכך יש צורך בפטור נוסף - עבודת מתנה בלבד מחייבת מיתה ולא עבודת סילוק.

דף יא/ב ומביאין יין קרוש שהוא דומה לעגולי דבילה ושורפין אותה בקדושה

האם יש תאריך תפוגה לטעם מאכל הנטמע בכלי

הנסכים שבבית המקדש, הלא הם היין אשר הובא יחדיו עם הקרבנות, היו ניתנים על ידי הכהנים לתוך הישיטין - נקבים חלולים בראש המזבח, בקרן מערבית דרומית. אך התנאים נחלקו מה עלה בגורל היין. לדעת חכמים היין היה מחלחל עד לתהום, ולדעת רבי אלעזר ברבי צדוק היין נטף לתוך לול שהיה ממוקם תחת מקום הישיטין, ואחת לשבעים שנה הכהנים היו נכנסים למקום, מעלים את היין הקרוש שהצטבר בלול ושורפים אותו, שהרי הוא קדוש.

השעה שלש אחר הצהריים.

יהודי נרגש, בשנות הארבעים לחייו, מצמיד את אפרכסת הטלפון הציבורי לאוזניו, בידו השנייה עט וכותרת גדולה בראש הנייר: מרשם לבשר מעושן.

- **אמא**, שלום. אנחנו עושים סיום מסכת ... כן, זכינו לסיים את מסכת שלמה, תני לי בבקשה את המרשם הנפלא שלך להכנת בשר מעושן. לא אמא, אל תבכי, עכשיו אני שמח, תשמחי גם את.

בכתב די גברי, חד וחורט, הוא רושם את כל הפרטים בדקדקנות, כמו היו שיקוי פלאי - ליציאה מבין החומות.

- **כן**, תגידו אמא, אני כותב. מלח, פלפל שחור, כן כן, קימל... אה, קימל אין כאן, שמן, פפריקה מתוקה, שום כתוש, כן, אה אה... לשים אותו הפוך, מהצד, טוב טוב, בטח.

כולם נרתמו למשימה - סיום מסכת בין כותלי בית הכלא.

אי אפשר להביא אוכל מחוץ לחומות. הכל נעשה כמו ידיהם של דרי הכלא, אשר התרגשו כל כך לקבל את פניו של הרה"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א, ראש בית המדרש למגיד שיעור מאורות הדף היומי, אשר הוזמן אחר כבוד להשתתף בסיום נכבד זה.

לכתוב שהיה שמח, איך נאמר, לא כל כך מתאים. לכתוב שהיה עצוב - לא נכון. עיני כל המשתתפים נצצו בזיק יהודי אמיתי. שם יש הרבה זמן כדי לחשוב, בין אם רוצים ובין אם לא. יהודים ישבו סביב השולחנות ונשמתי מאירה באור התורה. גופם כלוא ונפשם משוחררת. הם כאן ורוחם משתפת עם הלגיון האדיר של לומדי הדף היומי בכל רחבי תבל.

★ ★ ★

זקיף במדים, בעל סבר פנים חמורות, קידם את פני הבאים. בית הסוהר דקל, אינו מוקף בשערי ברזל חלודים מימי התורכים, וסורגים פתלתלים בסגנון מזרחי אינם מעטרים את חלונותיו. מפרסומי שירות בתי הסוהר אנו למדים, כי "הכלא נפתח בחודש ניסן תשס"ג, במתחם אשכול "אשלי" ברמת ביטחון בינונית, חלקו אגפי כליאה קיימים וחלקו האחר מבנים חדשים". שיהיה.

בדף הבא של החוברת מפורט כי "אוכלוסיית הכלא מגוונת: אסירים פליליים תושבי ישראל; שירתת מאסרם 7 שנים ושפוטנים פליליים תושבי שטחים שירתת מאסרם עד 3 שנים כולל שוהים בלתי חוקיים". לא עלינו.

הבנייה המודרנית והעיצוב שובה העין, אינם משילים לרגע את האווירה הקודרת השורה על המקום ולחונקת את הגרון. שער אחר שער יש לעבור עד היעד. שער ענק נפתח, אתה נכנס, הוא מוגף מאחוריך. דלת הברזל האדירה נחבטת בעוצמה במשקוף אדיר הממדים, עוד מהדהדים באוזניך הדי החבטה, נשמע קולו של השער הבא הנפתח לפניך. שוב זקיף, שוב שער, וחזור חלילה. שבע פעמים, עד גשתו, עד אחיו. יהודי בעל עצמות רחבות, מלווה צמוד את האורחים, לבל יבירחו, חלילה, פנימה, דברים שמחוץ לבית הכלא ילד בן שבע יכול להשיג. לא משנה.

שולחנות חדר האוכל של בית הכלא סודרו בצורת ח. אין תמונות. אסור לצלם. רק התיאור שלנו יישמש לכם כמצלמה דמיונית. סגרו את העיניים, וראו בעיני רוחכם שישים יהודים, הרתוקים למקום זה מספר שנים, כל אחד וסיפורו הוא, עברו, ועתידו - יש לקוות, היושבים בכל יום ללמוד דף היומי. לבד. בלי משפחה. לא אחרי העבודה, לא לפני העבודה ולא באמצע העבודה. באמצע הכלא. רבים מהם חשים כי הלימוד בדף היומי מביא מזור לנפשם הלאה, ומפיח בה רוח חיים.

שמחת הסיום היתה מרגשת ביותר. "הקדוש ברוך הוא, אנחנו אוהבים אותך, הקדוש ברוך הוא, אנחנו אוהבים אותך". הטונים לא היו מתואמים כל כך, הלחן, יש להודות, ידע גרונות מדויקים יותר, אך מעולם לא נתלו בו יהודים

רבים כל כך, בקדושה רבה כל כך, זמן רב כל כך. דקות ארוכות מתחו המסובים את מיתרי גרונם בשירה אדירה למתיר אסורים, "הקדוש ברוך הוא, אנתו אוהבים אותך", עוד פעם, עוד יותר אוהבים, הקדוש ברוך הוא. דמעות כמים, התייפחות ובכיות. אנתו אוהבים אותך. אחד הלומדים הוותיקים במקום, הכין מעין חרוזים, כדי להביע את רגשותיו ההומים.

עונג של יומים

כל יום מימי השבוע / יושב אני רגוע הגמרא פתוחה לפני / ואור לנגד עיני נותן את כל כוחי / להעיר את מוחי בזכות לימוד הדף היומי / שמיועד לכל מי ומי איזה רוגע נפשי / מניין ראשון ועד שיש אף ביום השבת / כפול הוא הנחת ומילות הקודש שבדף / כאילו באויר עף כי לימוד הקודש / זה חרובות אש ויש הרבה גיצים / לאלה שללמוד רוצים לך בוא עד היום והצטרף / וללימוד הדף תגיעותשתתף

הוא גם הוסיף וכתב חרוזים במיוחד לרגל הסיום, לפניכם מספר שורות מן החרוזים המשתרעים על פני שני עמודים:

סיום מסכת תמורה ט' מרחשון

נשאנו אל-ל תפילה / והבענו לפנינו משאלה חוס עלינו ברחמיך / כי הנה עובדים הימים ואנו באוהלים דרים / ולא באנו בסדרים שלח לנו את הרועה / שיחד אתו בקודש נרעה וילמדנו מידי יום הדף / מתוך עומק ולא בחטף לא נדע היכן באים / כי לא היינו בקיאים ואנו ללימוד מאד צמאים / ויפתחו לפנינו השערים הנעולים / כי כוחנו הולכים וכלים חוקנו ואמצנו וחבא הבשורה / כי נצא מכאן בה' במהרה ולרב קובלסקי שליט"א מרא דאתרא שסוף סוף זכינו להכיר ולהתוודע ליהודי יקר זה ולמפעל חייו האדיר שחובק עולם מזה הרבים לשם שמים בדף היומי, יזכה אותו הקב"ה לעוד שנים רבות עד מאה ועשרים להמשך ולהאדיר תורה כאן ובעולם. יבנה ביהמ"ק במהרה בימינו, בשורות טובות ישועות ונחמות אמן.

לומדי השיעור הודו נרגשת לרב שי גוב ארי, רב בית הכלל, אשר פעל נמרצות להבאת גמרות לשיעור הדף היומי, ומסייע בכל הדרש לקיום חיי הדת במקום ברגש ובקדושה. יברך ה' פעלו.

★ ★ ★

יהודי יקר, לשמיעת שיעור דף היומי בכל בית כנסת שאתה חפץ בו, טלפן עכשיו למוקד מאורות הדף היומי 03-6164725

..... המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93 mendelson@meorot.co.il

..... דף יא/א תרעה עד שתשכח

פנינים

ובמרה עד שתסתאב, עד שיפול בה מום. **אולם** הגר"ח מברסק זצ"ל הסביר כי המילה 'תרעה' פירושה המתנה, שהקרבן ימתין עד שיעלה בו מום. וראיה יפה הביא לדברים מן הפסוק (במדבר יד/ל) "ובניכם יהיו רועים במדבר ארבעים שנה", שפירושו, כמבואר באונקלוס "ובניכם יהיו מאחרין במדברא", בניכם יאחרו, יתעכבו.

דף יא/ב בשלמא מובח החיצון... לפיכך טעון גנייה שהיה נבלע במקומו (רש"י)

אפילו האפר נעלם

סיפר הגאון רבי אברהם לייב זילברמן זצ"ל, רבה של צפת: אצל רבי משה מסאווארן זצוק"ל אירע, כי הוא עסק בתיקונו של חוטא מפורסם אחד, וכתוצאה מכך נשכח מהציבור מי היה אותו חוטא, ואיש מהם לא הצליח להזכר בשמו... זה עומקו של האמור בחז"ל שתרומת הדשן טענה גנייה. ההקדמה מכפרת על החוטא עד כדי כך, שאפילו האפר נעלם כלא היה...

דף יד/ב לא נתנה תורה למלאכי השרת

יודע תורה כמלאכים

לפני רבי אייזל חריף הופיעו אב ובנו, וביקשו שהרב יבחן את הבן על תלמודו. תהה רבי

שימוש בפסח בסיר שבישלו בו חמץ: "מעשה בקדרת ברזל" פותח ה"חכם צבי" את תשובתו השבעים וחמש במספר. קדרה זו שימשה שנתיים ימים לפני כן לבישול מאכלי חמץ, ועתה ביקשו להשתמש בה בפסח. "יש מן התלמידים", מספר ה"חכם צבי", "שביקשו לאסור המתבשל בפסח", משום טעם החמץ שנותר בקדרה, אך הוא התנגד לכך נמרצות: "אמרתי להם טועים אתם", וטענתו, כי הכל יודו שקדרה שבישלו בה חמץ לפני אלף שנים אינה פסולה לשימוש בפסח, משום שטעם החמץ שבה התפוגג זה מכבר. הרי לנו, כי יש שיעור וקצבה לטעמו של מאכל והוא אינו נותר לעד, ואני קובע, הורה ה"חכם צבי" תוך שהוא מסתמך על ראיות וסימוכין שהביא, כי טעם המאכל מתבטל לחלוטין לאחר שנים עשר חודש, כאשר המאכל מוחזק בתנאים רגילים, שאינם משמרים את תכונותיו. את תשובתו הוא מסיים, כי "לכתחילה לא מלאני לבי להתיר לבשל חמץ בקדרה שעברו עליה י"ב חודש, אבל בדיעבד ממני יוצאה הוראה הלכה למעשה להתיר התבשל בה בפסח".

שמץ מטעם המאכל נותר לזמן רב: דעתו הנחרצת לא התקבלה בקרב פוסקי הדורות, בהם גיסו, בעל ה"פנים מאירות" זצ"ל (שו"ת ח"א סי' כ"ד) ועוד, אשר סברו כי משהוא מן הטעם נותר גם לאחר זמן רב, ורבים מהם הביאו את גמרתנו כהוכחה ניצחת לכך שאוכל משתמר גם במשך שנים רבות. הנה, היין הקרוש, הקשה, נטול הלחלוחית, אשר הצטבר תחת השיתין בבית המקדש, ניטל על ידי הכהנים לשריפה - מדוע לשריפה, הרי הוא קרוש ואין בו טעם ושוב אינו נחשב אוכל? הרי לנו, כי גם לאחר זמן רב טעם המאכל נותר בו, כמובן, כי מלא עוצמתו מתפוגגת ועיקר הטעם איננו, אך הוא אינו סר לחלוטין.

בספר "דרך הקדש" אשר נדפס בסוף ספר "מגיד מראשית" למהר"ח אלפנדרי, מביא הוכחה זו מגמרתנו לאחר כותב, כי הוא דוחה אותה במספר אופנים, אך הוא אינו מפרט כיצד. שנים לאחר מכן התאונן הגאון רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל, בעל "שואל ומשיב" (שו"ת מהדורה א' ח"ג סי' כ"ח) על ש"לא הודיענו מה היתה כוונתו", ולפיכך הוא מנמק בעצמו מדוע יש לדחות את הראיה.

מתחת לשיתין היה גם יין ישן: הוא מסביר, כי אומנם חלק מן היין התיישן במשך שבעים שנה, אך גם במהלך השנה האחרונה המשיכו לנסך, והיין החדש חלחל דרך כל השכבות הישנות ונמצא שמעורב בהן יין שיש בו טעם, ולפיכך הכהנים שרפו את כל היין [עיי"ש שכתב עוד, כי אף אם היין אינו ראוי לאכילת אדם, הוא ראוי לאכילת כלב ודין השריפה נותר בו]. לבד מזאת הוא טוען, כי יש להבדיל בין אופן האכילתו של המאכלים, ויתכן שהלול אשר תחת השיתין שימר את טעמו של היין, ובמקרה דנן גם ה"חכם צבי" יודה שטעמו נותר בו.

סופו של דבר, לאחר נידון בן מאות שנים, דעתו של ה"חכם צבי" לא התקבלה, אך הפוסקים מצרפים אותה לחבורת סיבות היתר אחרות שאין בכל אחת מהן די כדי להקל, וכולן ביחד חוברות לקולא.

אכילת "שרויה" במוצאי פסח: שימוש בשיטת ה"חכם צבי" נעשה גם לגבי מנהג רבים שלא לאכול "שרויה" בפסח, ולפיכך מקפידים שלא לאכול "שרויה" בכלי הפסח גם במוצאי החג, שהרי טעם המאכל נותר בכלים ובשנה הבאה חפצים להשתמש בהם בפסח. אולם, במוצאי פסח שלפני שנה מעוברת, אין נמנעים מאכילת שרויה בכלי הפסח במוצאי הפסח, משום שעד הפסח הבא יחלפו שנים עשר חודשים וטעמו של המאכל יפוג, כסברת ה"חכם צבי" (פתחא זוטא או"ח סי' תל"ח).

דף יג/א הקדיש בור ואח"כ נתמלא מים

למי שייכת אבידה שנמצאה בבית הכנסת

הבה ניווכח, כיצד שתי אפשרויות ללימוד גמרתנו, מהוות שני צדדים לשאלה הלכתית ממונית מובהקת - למי שייכים חפצים נטולי סימן שננטשו בבית הכנסת. **חצר בית הכנסת קונה?** חפץ אבוד שנפל לחצירו של אדם, הרי הוא זוכה בחפץ בקניין חצר, שכלל ידוע הוא: "חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו", הוא אינו צריך לבצע מעשה קניין בחפץ ואף אינו צריך לדעת שהחפץ נמצא ברשותו, די בכך שהוא נמצא בתוך רשותו. לפיכך, יש לדון, מה דינו של חפץ אבוד נטול סימנים, אשר כל המוצאו רשאי ליטלו לעצמו, שנמצא בבית הכנסת. לכאורה, החפץ שייך לבית הכנסת, שהרי הוא נמצא בחצירו, אך בעל ה"אגודה" (ריש מעילה) כותב, כי המוצא את האבידה רשאי ליטלה לעצמו, ואת דבריו הוא מוכיח מגמרתנו.

בעלי התוספות - הקדש אינו קונה בקניין חצר: בסוגייתנו מבואר, כי אם בור מלא מים הוקדש לבית המקדש, המשתמש במים לצורכי חולין מעל בהקדש, שהרי המים רכוש הקדש הם. ברם, אם הבור הוקדש ריקס, ולאחר הקדשתו הוא התמלא במים, המשתמש במים אינו עובר על איסור מעילה. הלמאי? בעלי התוספות (ד"ה "אבל") מבארים, כי המים שהתנקזו אל הבור לא הפכו לרכוש הקדש, משום שהקדש אינו קונה בקניין חצר, שהרי אין יד להקדש. כלומר, דין קניין חצר נלמד מן הפסוק "המצא תמצא בידו" - "מכל מקום" (עיי' ב"מ מב). מאחר שקניין חצר נלמד מן המילה "בידו", אזי, רק אדם שיש לו יד קונה בקניין חצר, אך הקדש אשר אין לו בעלים אנושי אינו קונה בקניין חצר. לדעת בעל ה"אגודה" דין בית הכנסת כדין הקדש, ובית הכנסת נחשב ממון שאין לו בעלים אנושי אלא כרשות ממונית מסוגה של רשות ההקדש, וממילא חצר בית הכנסת אינה קונה בקניין חצר.

הרמב"ן - הקדש קונה בקניין חצר: ברם, הרמב"ן (ב"ב ע"א) מבאר את גמרתו באופן אחר. לדעתו, המים אשר נקוו בבור נרכשו על ידי הקדש בקניין חצר, ובכל זאת אין בהם איסור מעילה, משום שהתורה גזרה איסור מעילה על חפצים שהוקדשו לרשות ההקדש בלבד, ולא על חפצים שנרכשו על ידי הקדש! נעניי "קצות החושן" סי' ר' ס"ק א' ובראשונים בסוגיא בב"ב שם.

מעתה, לדעת הרמב"ן, חפץ כי יאבד בבית הכנסת, הרי הוא שייך לבית הכנסת אם מתקיימים בבית הכנסת התנאים הנדרשים לקניין חצר - שהחצר תהא משתמרת מפני גנבים... דבר שאינו רווח כל כך במקומות ציבוריים. אכן, מדברי ה"חתם סופר" זצ"ל עולה (שו"ת או"ח סי' מ"ד), כי הן כן והן כך, המוצא חפץ נטול סימנים בבית הכנסת רשאי לנוטלו לעצמו משום שבית הכנסת הוא חצר שאינה משתמרת לבעליה. עם זאת, קיימים בתי כנסת מסודרים שבהם קיימת שמירה קפדנית, ובמקומות אלו המחלוקת הנוכחית מעשית ביותר (ועיי' "מגן אברהם" סי' קנ"ד ס"ק כ"ג ובה"ג רעק"א שם).

כל הנידון האמור הוא לדעת בעל ה"אגודה" המשווה בין רשות ההקדש לרשות בית הכנסת. ברם, בעל ה"קצות החושן" (שם) מביא הוכחות, כי ראשונים אחרים (ריב"ש ועוד) סבורים שבית הכנסת אינו כרשות הקדש, אלא כחצר השותפים, אולם הוכיח, שהמוצא מציאה בבית הכנסת, הרי היא שלו מטעמים אחרים.

דף ט"א הבשר והחלב והסולת

ברכה אחרונה לאחר חצי מנת גלידה וחצי קרחון...

במשנתנו מבואר, כי "חמשה דברים בעולה מצטרפין זה עם זה, הבשר והחלב והסולת והיין והשמץ". כלומר, איסורים שונים בענייני קרבנות תלויים ועומדים בשיעורים, שבהעדר שיעור כזית העובר על האיסור אינו נענש [כגון, אוכל 'נותר' או 'פיגול', וכן המקטיר בחוץ], והמשנה מבארת, כי ניתן להרכיב שיעור כזית משני סוגי דברים הקרבים על המזבח. בעלי התוספות (זבחים קט"א ד"ה "עולה") מעירים, כי שיעור היין ושיעור השמן הוא 'רביעית' [יש אומרים 86 סמ"ק ויש אומרים כ 150 סמ"ק] ושיעור הבשר הוא 'כזית' [כ 27 סמ"ק], ולפיכך, תערובת של יין ובשר אינה נחשבת כבעלת שיעור ראוי, אף על פי שהיא מכילה יותר משיעור כזית או יותר משיעור רביעית, כל עוד אחד מהם בפני עצמו אינו בכמות הדרושה. ואילו במקרה דנן מדובר שהיין קיבל דין של אוכל, לאחר ששרו את הבשר ביין, או אז דין היין כאוכל ששיעורו בכזית והוא מצטרף לבשר. ומכאן לעניין ברכות הנהנין.

כידוע, ההתחייבות בברכה לאחר אכילה מותנית בשיעורים, שהאוכל שיעור כזית חייב בברכה, וכמו כן בשווה שיעור רביעית מתחייב. ברם, האוכל פחות מכזית, והשווה פחות מרביעית - אינו מתחייב בברכה אחרונה. מה דינו של אדם אשר אכל כמות פחותה מעט משיעור כזית וגם שתי כמות הפחותה במעט משיעור רביעית, האם שני הכמעט שיעורים שכלל בארוחתו יחברו ביחד כדי לחייבו בברכה אחרונה? ה"מגן אברהם" (סי' ר"י ס"ק א') מסתייע בדברי בעלי התוספות הנזכרים, וכתב, כי אם צירוף המשקה והמאכל נעשה על ידי שריית הפת במשקה, ניתן לצרף את הפת ואת המשקה יחדיו לשיעור כזית כדי להתחייב בברכה! [עיי"ש שישוד הדין מבואר בגמרא לעניין איסור אכילה ביום הכיפורים, ונפסק ב"שולחן ערוך" סי' תרי"ב].

חשוב להדגיש כי ההגדרה של 'אוכל' ו'משקה' אינה פשוטה כל כך. דינו של מזון נוזלי שהוקרש, כגון גלידה, נידון רבות בין הפוסקים אם דינו כמאכל או כמשקה (ראה "וזה"ב הברכה" עמ' 44).

בשורה משמחת לשוחרי תורה

יצא לאור מסכת "מעילה" עם פירוש "אבני קודש" מאת הרב הגאון ר' פנחס ווייס זצ"ל

ביאור נפלא בסוגיות העמוקות במס' מעילה נדפס ביחד עם גמרא מהודרת בהוצאת וגשל

מגיד שיעור הדף היומי יוכלו לקבל את הספר חינם במשרדי מאורות הדף היומי
בני ברק: רח' וגמל 1, י-ם: 02-5003882
אשדוד: רח' הלל 2 טל. 08-8675902

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד

שיעור דף היומי סוכוטשוב

בשורה טובה לתושבי בני-ברק

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה

לייסד שיעור חדש בדף היומי

בביהכ"ס "תהלה לדוד"

רח' בארי 18 (במקלט)

מיד לאחר תפילת שחרית

בין השעות 8:15 - 7:35 בבוקר

ע"י מגיד השיעור

הרב נתנאל קוביוף שליט"א

מרבני בית מדרשנו

הציבור מוזמן

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד

שיעור דף היומי סוכוטשוב

שיעור חדש לבני הנוער

במסגרת פעילותינו להקמת שיעור ורי תורה לבני הנוער, הננו שמחים להודיע על קיומו של שיעור בסוגיות הדף היומי לבני נוער

בביה"ס "בר אילן"

ההדרים 36 כפר יונה

בכל יום ראשון בשעה 13:45

ע"י מגיד שיעור

מרבני בית מדרשנו

לעילוי נשמת

אבינו הר"ר **סאלם עוזד פדל** ז"ל
נלב"ע י"ב כסלו תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידינו
הר"ר **שמעון פדל** הי"ו

לעילוי נשמת

מרת **מרים בריינא קופמן** ע"ה
בת הר"ר אלעזר מנחם שכטר ז"ל

נלב"ע ז' כסלו תשל"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידנו הר"ר **אלעזר קופמן**

ומשפ' שיחי פ"ת

מאורות הש"ס

תקליטור מס' 10 על מסכת מעילה

דף ב' - כ"א לצפיה + MP3

מוקד הזמנות: 1700-500-151

לעילוי נשמת

הר"ר **שלום וינברגר** ז"ל
ב"ר ישראל משה ז"ל נלב"ע ה' כסלו תש"מ

ומרת **ברינדל** ע"ה

ב"ר מנחם הלוי ז"ל נלב"ע י' כסלו תשנ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

למנויים, תרומות והנצחות ובכל ענין
טל. 03-6160657

כתובת המערכת: רח' הרב וגמל 1 (פינת חתם סופר 5) ת.ד. 471 בני ברק טל 03-6164725 פקס 03-5780243
למנוי בדואר אלקטרוני meorot@meorot.co.il